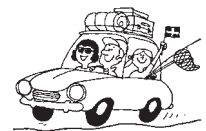

På tur i Vilhelm Mobergs Utvandrarbygd

www.utvandrarleden.se

Svenska

Amerikabåten i sikte! Ur filmen "Utvandrarna". Foto: Ove Alström.

EMIGRATIONSEPOKEN

Under åren 1846-1930 emigrerade nära 1,3 miljoner svenskar över havet. Nästan var femte emigrant återvände dock. Utvandringen gick i vågor med en första svallvåg 1868-72, i samband med nödåren och den sista svältkatastrofen i svensk historia. Massemigrationen kulminerade under 1880-talet, då t ex nära 50 000 emigrerade varje år 1882, 1887 och 1888. Alarmerande tal nåddes också under 1890-talet och fram till första världskriget. 1920-talet framstår som vårt sista stora emigrationsdecennium.

Vilka var de första emigranterna?

I likhet med andra omvälvande skeenden inleddes emigrationen av välutbildade och välbesuttna pionjärer, sådana som "den svenska emigrationens fader", akademikern Gustav Unonius från Uppsala, eller bonden och kvarnägaren Peter Cassel från Kisa. Deras brev och tidningsartiklar spred amerikafebern i 1840-talets Sverige. "Det förlovade landet" hade hunnit bli ett begrepp bland vanliga människor när nödåren kom på 1860-talet.

Varför emigrerade man?

Befolkningsökningen, hemmansklyvningen och jordbruksbefolkningens "proletarisering" (hemmansägarbarn blev torpare, backstugusittare,

drängar och pigor) gjorde landsbygden mottaglig för amerikafebern i en tid då inte ens var tionde svensk bodde i städerna och industrialismen just inletts. Vilhelm Mobergs utvandrabygd var ett stycke typiskt agrar-Sverige. Första industrin i Moshult var t ex Modala glasbruk, som anlades 1894 och gick i konkurs 1914. Industrisamhället började förverkligas på 1870-talet och vid sekelskiftet kunde man ana det svenska "industriella undret". Drömmen om Amerika gick dock inte att rubba, eftersom emigrationstraditionerna hunnit sammanlänka "här hemma" med "där inne". När Moberg växte upp var Amerika ett familjärt begrepp i Småland och Minnesota var mer välkänt än Norrland!

Var femte transatlantisk utvandrare kom från Småland. Inget svenskt landskap har betytt mer för USA! Trots att denna utvandrings symboler, Karl Oskar och Kristina, reste redan 1850, är det svårt att tala om en utbredd småländsk emigration före 1852-53. Utvandringen blev en del av vardagen i Ljuder, Algutsboda, Älmeboda och Långasjö. Från var och en av dessa socknar i Mobergbygden utvandrade 1000 - 1600 personer.

VILHELM MOBERG (1898-1973) ”Storstarken med folkviseögonen”

Barndomen

Vilhelm Moberg föddes den 20 augusti 1898 i Algutsboda. Sina nio första år tillbringade han på det soldattorp i Moshultamåla som fadern, indelte soldaten nr 132 Karl Moberg, tillträtt 1888. År 1907 flyttade familjen till ett mindre hemman i Moshultamåla by. Detta var Ida Mobergs fädernesläktgård vilken köptes tillbaka för pengar från moderns släkt i Amerika.

Från våren 1906 gick Vilhelm på halvtidsläsning i Påvelsmåla skola, långt inne ”i skogen”. Lärarinnan Maja Johansson gjorde sitt bästa för att uppmuntra sin lika begåvade som bångstyrige elev, men förhållandet dem emellan resulterade i ”Sänkt sedebetyg” 1912.

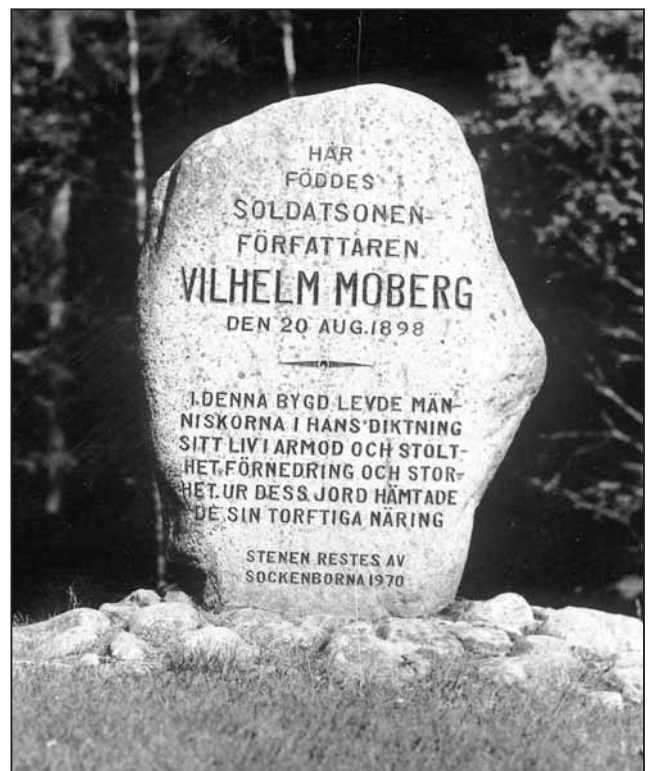
I 11-årsåldern fick Vilhelm jobb som inbärare på Modala glasbruk, då han också blev medlem i hyttans ungsocialistiska klubb. Han kom med i nykterhetsrörelsen och bar, så soldatson han var, antimilitarismärket (ett brutet gevär) på rockuppslaget. Barndomens allt överskuggande problem var den undernärdade läslusten. Vilhelm började läsa i

soldattorpets farstu, där Aftonbladet satt som tapet på väggarna.

Amerikafebern hade länge grasserat i bygden och flertalet släktingar fanns i USA. År 1916 hade en morbror i Californien skickat pengar till en amerikabiljett och Vilhelm skulle emigrera med några kamrater. Moderns tårar och faderns löfte om en kurs på Grimslövs folkhögskola fick dock Vilhelm att stanna hemma. Med halvåret som frilev i Grimslöv inleddes uppbrottet från det klasslösa småbrukarsamhälle som präglade barndomen.

Författarskapet

Vilhelm skrev flitigt i tidningarna och blev Sveriges yngste chefredaktör 1921. Signaturerna ”Ville i Momåla” och ”Knivaheren” hade gjort honom känd ute i stugorna när det litterära genombrottet kom med komedin ”Kassabrist” (1926) och soldatromanen ”Raskens” (1927). Därmed inleddes ett sällsynt författarskap, som till stor del kom att ägnas den enkla människan i gången tid. Världsberömmelse nådde Moberg med det väldiga romanbygget om utvandrarerna (1949-1959), sannolikt vår literaturs mest lästa romaner. Mobergs författarskap är identiskt med hembygden i sydöstra Småland. Från denna trakt av vresiga enar, glittrande vatten och odlingshindersten, emigrerade Karl Oskar, Kristina och alla andra romanfigurer som kommit att symbolisera utvandringen till Amerika.

Minnesstenen i Moshultamåla.

På tur i Vilhelm Mobergs Utvandrarbygd

Vilhelm Moberg hämtade ständigt inspiration från den hembygd i Varend där han en gång levde barnets fria barfotaliv.

I Mobergs böcker berättar torpare, soldater och daglönare om sin vardags mödor och frihetssträvanden.

Detta utflyktsförslag är en resa tillbaka i tiden, till det som ännu finns kvar av emigranternas Småland och Mobergs hembygd. Följ med på en resa i dikt och verklighet.

Följ riksväg 25, västerut från Kalmar eller österut från Växjö, till Lessebo samhälle. Följ vägskyltningen mot Ljuder och fortsätt några km på den slingrande vägen tills du kommer till Ljuder by.

1. UTVANDRARNAS LJUDER

”Den 1 januari 1846 hade Ljuder 1.925 invånare, 998 mankön och 927 kvinnokön. Sedan 1750 hade befolkningen i det närmaste tredubblats. Icke-jordägande personer, undantagsfolk, dagsverkstorpere, backstusittare, tjänstehjon, rotehjon och försvarslösa personer utan stadig hemvist hade under samma tid femdubblats till antalet.”

Så beskriver Moberg befolkningssituationen i Karl Oskars och Kristinas hemsocken. Härifrån utvandrade de år 1850, tillsammans med sitt brokiga resällskap.

En karta över Ljuders socken fick en central plats i Utvandrarromanen. Karl Oskar vet att han snart skall dö i Amerika, men med kartans hjälp kan den ryggpinade gamle farmaren återvända till hemsocknen och i tanken följa friarevägen till flickan med den blå axelschalen vid grinden i Duvemåla.

”Kartan från Ljuder, som han höll framför sig på sängkanten, hade formen av ett hjärta. Någonstans mitt uti det hjärtat låg den plats där den gamle utvandrararen hade tagit sina första steg på jorden.” (V Moberg; Sista brevet till Sverige).

2. LJUDERS KYRKA

Ljuders kyrka är från utvandrararnas tid. Den trånga medeltidskyrkan hade blivit för liten och år 1839 höll biskop Esaias Tegnér sockenstämma i Ljuder, varvid man beslutade om nytt kyrkobygge. Den ståtliga kyrkan byggdes under stora uppoffringar av de fattiga sockenborna och invigdes 1844.

”Ljuders församling har i dagarna fått emottaga en värdefull gåfva från Nord-Amerika, skänkt av en utvandrare ifrån socknen. Gåfvan består av en vacker och kostbar brudkrona af silver med ädelstenar, den praktfullaste i sitt slag.” (V Moberg; Sista brevet till Sverige).

Någon hemskickad brudkrona från Ulrika i Västergöl letar kyrkobesökaren förgäves efter. Men på kyrkogården vittnar några gravstenar om att återvändande emigranter jordats här. I de småländska utvandrarbygderna var ”Svenskamerikan” en hedrande titel.

3. HEMBYGDSPARKEN OCH KYRKSTALLARNA

På Klockarberget, där den medeltida kyrkan stod, ligger idag Ljuders hembygdspark. Sockenmagasinet erinrar om missväxten och folkökningen vid emigrationens början. Den i vårt tycke idylliska ”Ålastugan” är en backstuga där det en gång var så trångt att man fick ”åla sig in”. Det sas att när dörren öppnades trillade ungarna ut.

Strax sydost om kyrkan, intill kyrkoherdebostället, (där prostén Enok Brusander residerade på Karl Oskars tid) ligger de långsträckta **kyrkstallarna**. Drömmar om Amerika och Amerikabrev från de utvandrade, gav säkert liv åt männens samtal på stallplanen.

Karl Oskar anhåller om flyttningsbetyg hos prostens i Ljuder. Ur filmen "Utvandrarna". Foto: Ove Alström.

Fortsätt nu längs Ljudervägen ytterligare ett par km och snart kommer du till korsningen i Åkerby.

4. ÅKERBY VÄGSKÄL

Åkerby vägskäl var mötesplats för bygdens utvandrare. Här samlades utvandrarkärrorna för att färdas sista vägen mot Karlshamn och den väntande Amerikabåten.

"Det var en skara på 19 personer, som hade församlat sig vid Åkerby vägskäl denna morgon. Tre skjutskarlar skulle vända om i Karlshamn. Utvandrarna blev till antalet 16, 9 vuxna och 7 barn." (V Moberg; Utvandrarna).

I vägskälet har nutida sockenbor rest en vacker minnessten med Ljuders karta ingraverad på baksidan. I vägskälet står också ett rödmålat hus som fram till 1980-talet var byns lanthandel. Det var hos handlare Persson i Åkerby, som Karl Oskar fick låna tidningen med bilden på "En veteåker i Norra Amerika" som tände Amerikadrömmarna.

Fortsätt nu rakt fram mot Långasjö. Strax kommer du till en vägskylt "Korpamoen". Tag t.v. och fortsätt till den lilla torpstugan.

5. KORPAMOEN

Ingen kan med säkerhet säga var Korpamoen låg, men Utvandrarromanen berättar att Karl Oskar och Kristinas gård endast låg "fem grindar från Åkerby vägskäl".

Moberg höll styvt på att namnet "Korpamoen" var "oppdektat" och ett generellt namn på alla fattig-

torp i Småland, men på en karta över Ljuders socken pekade han en gång ut var torpet bör ha legat. På gården Bondeskogs ägor i Hästebäcks by.

Här fanns ett ställe där Vilhelm och fadern brukade rasta på vägen till Åkerby södergård, där soldatlönen utkvitterades. Som tonåring gick Vilhelm ensam här förbi. Målet var då gamla skolan i Kråksjö och dess lånebibliotek.

"Raststället", ett litet soldattorp, har en gång hyst en familj på nio personer, som alla utvandrade till Amerika. På platsen står idag ett litet torp som är öppet för besökare sommartid.

Tillbaka vid Ljudervägen tar du t.v. I nästa korsning vid Kråksjö by följer du vägskyltningen till Mobergs födelseby – Moshult.

6. MOSHULT

"Varje främling som har kommit hit har sagt detsamma: Här är vackert. Alldeles särskilt gäller detta om utsikten från ett par platser i min hemby, varifrån man kan beskåda hela socknarna Långasjö, Ljuder och delar av Ekeberga. (V Moberg; Författaren och hans hembygd).

Moshult av idag är en slumrande idyll, men besökaren måste tänka sig att byn i början av seklet var ett kommersiellt centrum med egen järnvägsstation, sågverk, torvindustri och glasbruk.

Efter några km färd når du utkanten av Moshults by. I kurvan framför dig står ett stort rött hus, Gamla stationen.

Utvandrarkärrorna möts på väg mot Karlshamn. Ur filmen "Utvandrarna". Foto: Ove Alström

7. MOSHULT STATION

Järnvägsstationen var självklart en samlingsplats i byn. ”Hit kommer man för att titta på tågen”, minns Moberg ”och här levde vi bus tills vi blev utkörda av stationskarlen”.

Härifrån drömde sig romanpersonen Knut Toring ut i världen, och i romanen ”Soldat med brutet gevär” berättar Moberg om när huvudpersonen Valter Strängs storebror Gunnar påbörjar sin utvandring till Amerika från ”Strängshults station”.

”En blomsterhöljd yngling, en amerikafarare, stod uppe på plattformen och en grind smällde hårt igen om honom. Lokomotivet släppte ut sin rusånga över perrongen på Strängshults station och den omsvepte Valter som en tjock dimma så att han inte längre kunde se sin bror på tåget. . . Så tog lokomotivet ett djupt andetag blåste ut och drog in, blåste ut och drog in, hastigare och hastigare, och när rusångans dimma hade skingrats var hela tåget borta. Gunnar var försvunnen.”

Döljt av skogsridån på vägens vänstra sida ligger ett tyst och öde mosslandskap. Här låg en av byns industrier – torvfabriken.

8. MOSHULTSFLYET

Moshultsflyet, intill Moshult station, är mäktigt och ändlöst. På flyet bröt man torv och under några somrar i ungdomen slet Vilhelm Moberg i torvkörlaget.

I romanen ”Soldat med brutet gevär” är huvudpersonen Valter Sträng en av männen bakom torvvagnarna. Flyet har ändrat namn till Fågeltuva.

Fortsätt skogsvägen fram till trevägskorset Moshult. Tag t.h. mot Emmaboda och strax ser du en minnesskylt intill vägen. . . .

9. MODALA GLASBRUK

Skylden pekar mot resterna av Modala glasbruk, som göms i skogskanten invid vägen.

På Modala fick Moberg som 11-åring börja arbeta som inbärare. Här trädde pojken Vilhelm för första gången ut i arbetslivet och här blev han också steg för steg medveten om samhället utanför socknen och socialismens löften.

Sina minnen från åren på Modala har Moberg vävt in i berättelsen ”Soldat med brutet gevär”. Glasarbetaren heter Valter Sträng, och hyttan är omdöpt till Ljungdala.

”Ljungdala hytta låg nära vägen, omgiven av skog på alla sidor. Genom väggspringor och fönster lyste eldskenet från glasugnen; i höstmörkret låg hyttan där som en ljushärd mitt i skogen.”

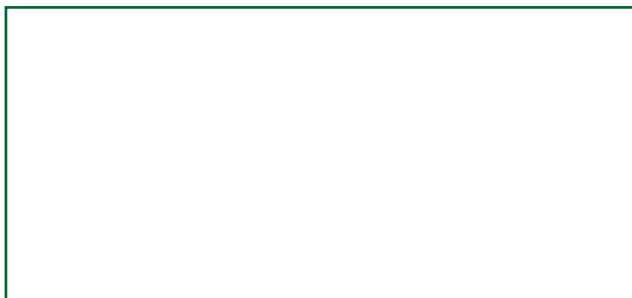
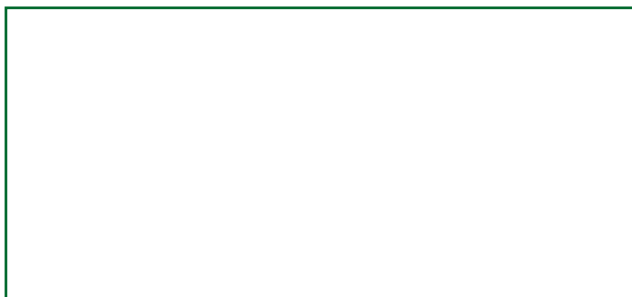
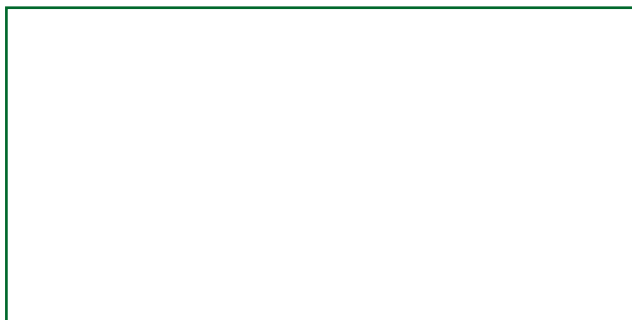
Vänd nu och fortsätt rakt fram i korsningen, genom Moshults by och uppför liden till Moshultamåla. Halvvägs upp i backen möter du en ny skylt ”Kulturminne”. Det är Moshults pestkyrkogård.

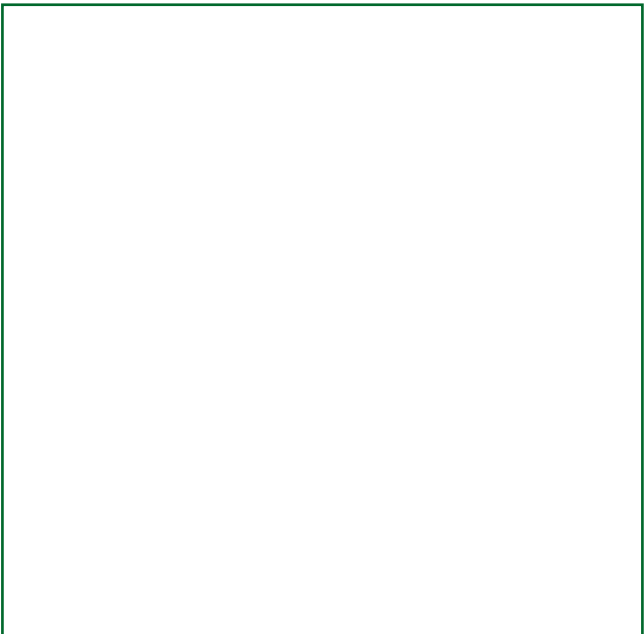
10. PESTKYRKOGRÄDEN

På Moshultslidens högra sida höjer sig ”Ekekullen”. Bland de åldriga ekarna har bygdens folk rest ett svart träkors, till minne av de pestoffer som jordades här efter epidemin 1710-11.

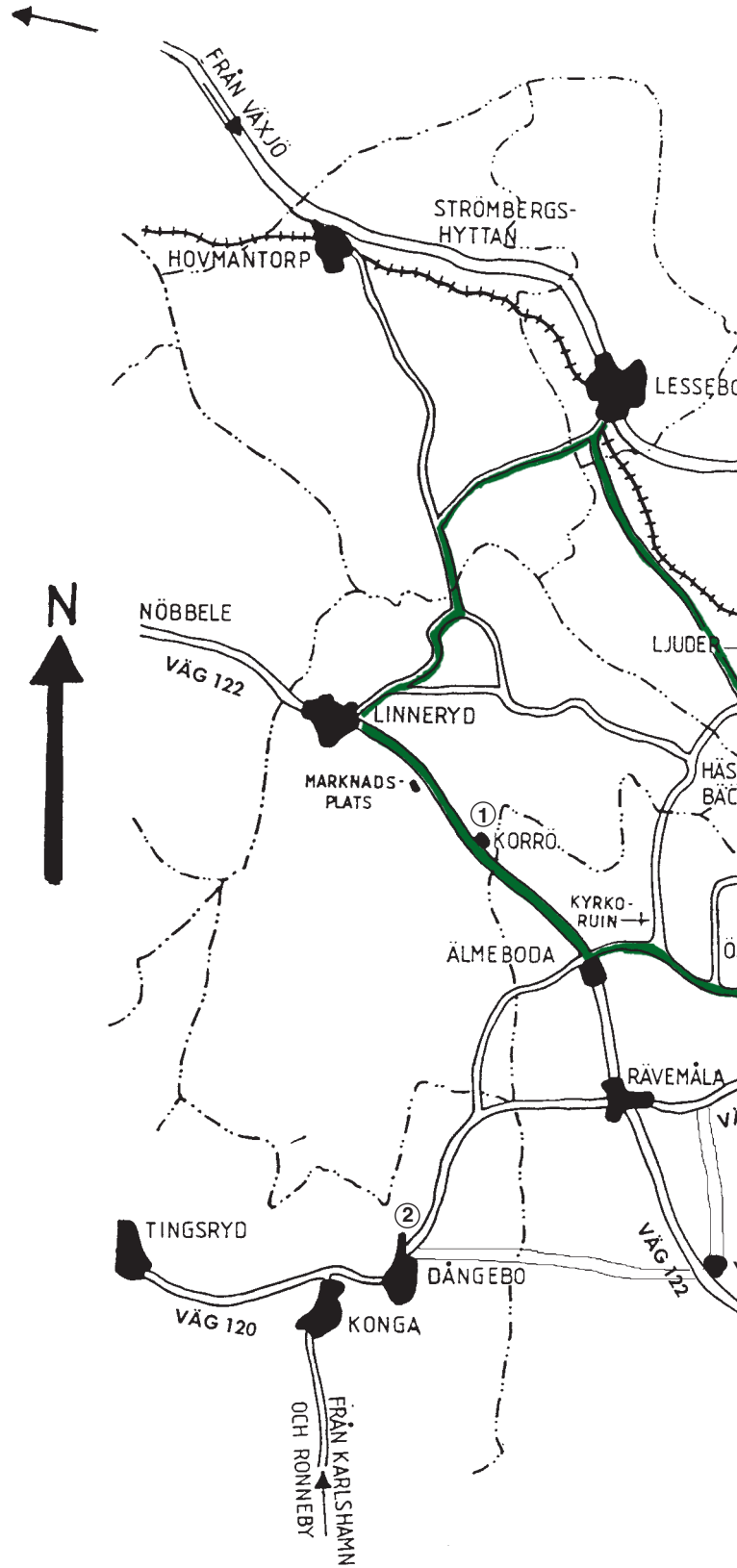
På ”Ekekullen“ firades midsommar i Mobergs roman ”Brudarnas källa”. Under eken satt spelmannen och dansen gick över de gräsbevuxna gläntorna på ”dödens åker”.

Fortsätt mot lidens krön och Moshultamåla by, med härlig utsikt över nejden. Snart möter du en ny skylt ”Kulturminne”.

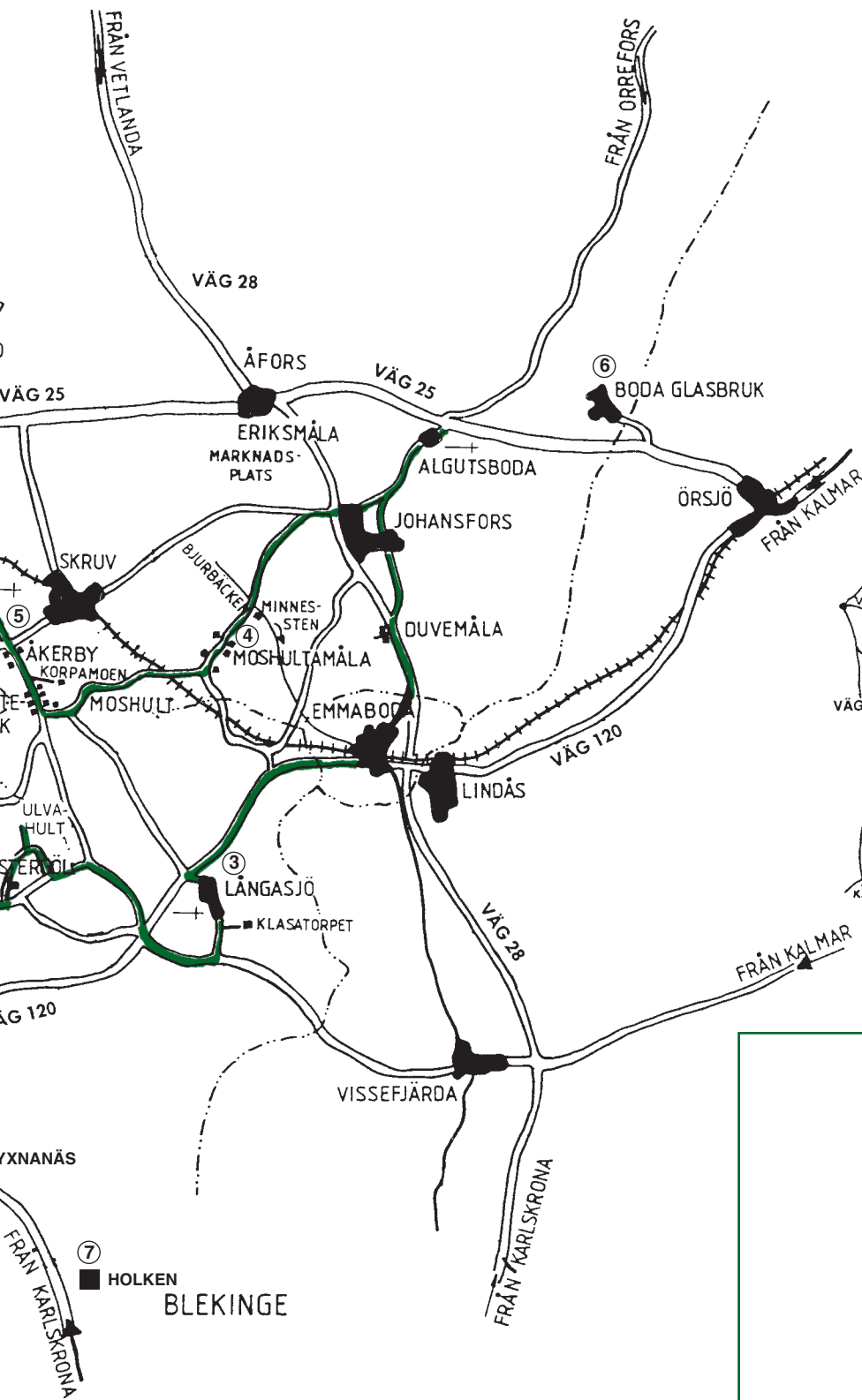

Vilhelm Moberg

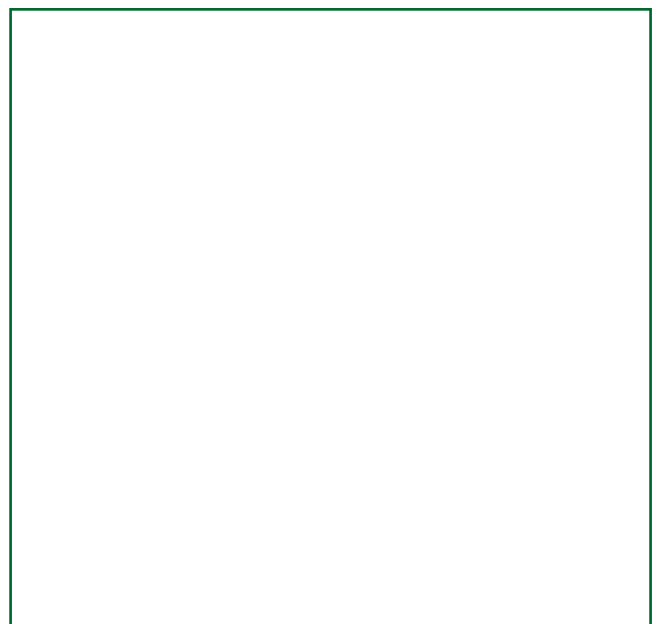
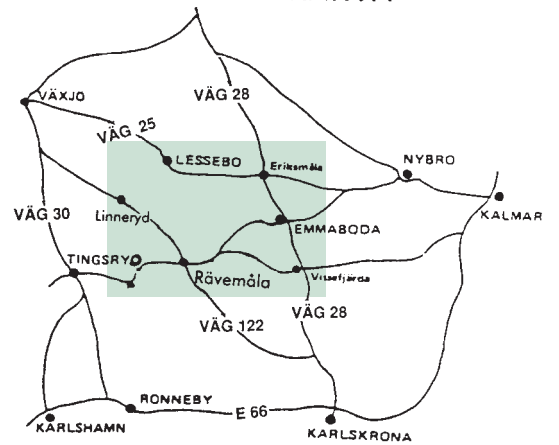

rgs "Utvandrarbygd"

TECKENFÖRKLARING:
 JÄRNVÄG +---+
 SOCKENGRÄNS -.-.-
 KYRKA —+

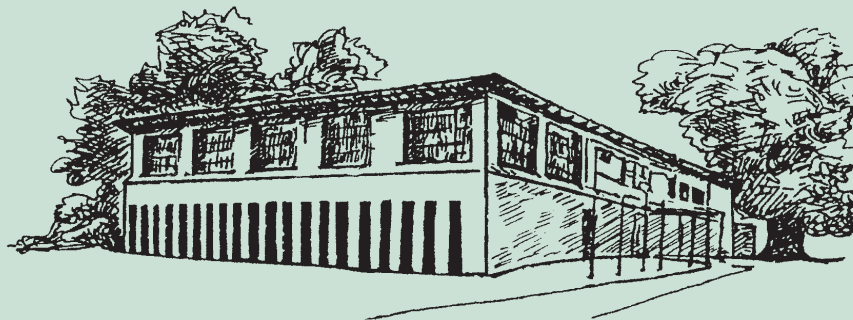

ÖVERSIKTSKARTA

Missa inte en stor sevärdhet!

UTVANDRARNAS HUS

Utställningen *Drömmen om Amerika*
Mobergrummet med skivastugan och materialet om utvandrarromanen
Modellen Vilhelm Mobergs utvandarbygd
Utställningen om *Titanic*

INTRESSANTA SPECIALUTSTÄLLNINGAR VARJE SOMMAR
SLÄKTFORSKA I EUROPAS STÖRSTA EMIGRATIONSARKIV
Såväl amatörer som proffs är välkomna till Forskarrummet under vard. kl. 9-16
EMIGRANTKAFÉET INTILL CARL MILLES UTVANDRARFONTÄN

Den perfekta boken för turen i utvandarbygden är Ulf Beijboms
Vilhelm Moberg och utvandarbygden

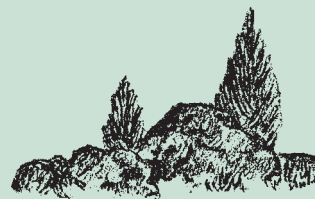
UTVANDRARNAS HUS. Museiparken. Vilhelm Mobergs gata 4, Växjö
Öppet tisdag-fredag kl 09-16, lördag 11-16 (1/5-31/8 måndag-fredag 09-16, lördag-söndag 11-16).
Tel. 0470-201 20

BLI MEDLEM I VILHELM MOBERG-SÄLLSKAPET

Samlingspunkten för alla som stimuleras av ett sällsynt varierat och livskraftigt författarskap

Sällskapet arbetar för att:

- främja intresset och förståelsen för Vilhelm Moberg och hans författarskap
- verka för att Vilhelm Mobergs texter hålls tillgängliga i goda tryckta upplagor
- uppmärksamma och stödja forskningen kring Vilhelm Mobergs liv och författarskap, bl a genom att ge ut en SKRIFTSERIE.

Vi är över 1200 medlemmar i Vilhelm Moberg-sällskapet.

*Medlem blir Du genom att sätta in 150 kr för enskild medlem
och ytterligare 30 kr för familjemedlem på plusgiro 462 12 42-9.*

*Som medlem får Du Sällskapets böcker, inbjudan till Sällskapets årsmöte
lördagen närmast författarens födelsedag den 20 augusti samt andra av
Sällskapet anordnade kulturarrangemang.*

VILHELM MOBERG-SÄLLSKAPET

Box 201, 351 04 VÄXJÖ
Tel. 0470-201 20

Vilhelm Moberg och hans skolkamrater i Påvelsmåla skola. Vilhelm står i tredje raden nerifrån, som nr tre från höger.

11. MOSHULTAMÅLA GAMLA SKOLA

”Den steniga rotknöliga skolstigen ledde långt ner genom hagmarkerna. Skolhuset, till vilket samlades barn från tre byar, låg mitt inne i hagarna, vid ett litet kärr. När det skulle byggas så mättes det länge och väl för att det skulle förläggas i mitten av skolroten. Det befanns att det stora kärret var det ställe som låg alldeles mitt emellan byarna, men man enades om att bygga skolan vid kanten av kärret.” (V Moberg; Berättelser ur min levnad).

Mobergs barndomsskola i Påvelsmåla byggdes på 1870-talets mitt inne i skogen. Skolan var halvtidsläsande och barnen undervisades bara fyra månader om året. Man gick tre år i småskolan och fyra i folkskolan.

Vilhelm Moberg nötte sin byxbak i Påvelsmåla skola under åren 1906-12. Han var en bångstyrig elev och hans ungdomliga revoltlust fick hans unga skolfröken att skicka ut den blivande författaren i livet med sänkt betyg i uppförande.

Från sin undanskymda plats i skogen flyttades det övergivna skolhuset fram till Moshultamåla by i slutet av 50-talet. I huset finns minnen från Mobergs skoltid.

Den som vill lära känna skolmiljön ”vid kanten av kärret”, kan alldeles norr om byn ta av på en liten körväg, följd av en vandringsstig några hundra meter in i skogen, till den gamla skolplatsen.

12. SOLDATTORPET

Vi fortsätter den ”stora” byvägen norrut och når strax backen vid Bjurbäcken, där Vilhelm Moberg föddes i en knektstuga den 20 augusti 1898. Sina nio första år — ”de lyckligaste i mitt liv” — bodde Vilhelm här. Sedan flyttade han med familjen ner till Moshultamåla by.

Enligt 1837 års anvisningar skulle ett soldattorp vara 8 m långt, 5 m brett och ha knappa 2 m i tak. I stugan skulle finnas spis och bakugn. Innertaket skulle vara täckt med bräder och yttertaket med halm eller torv, allt efter ortens sed, ”så att droppfrihet och värme vinnes.”

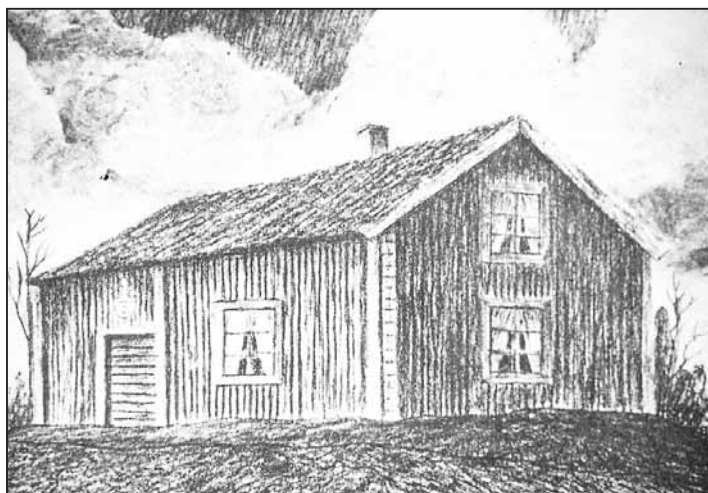
”Soldatstugan låg på en liten backe mitt inne i skogen — en blandskog av barr- och lövträd. Några åkerlappar av ett par tunnlands storlek hade brutits upp omkring den; här var naturen för övrigt oförändrad sedan skapelsens morgon.” (V Moberg; Berättelser ur min levnad).

Soldatstugan revs 1924. En minnessten över soldatsonen och författaren Vilhelm Moberg restes på platsen 1970.

13. BJURBÄCKEN

Unge Mobergs liv i knektstugan var indelat i två halvår; vintern — inomhuslivet — och sommaren — barfotalivet. Det instängda och det fria.

Till sommarlivets fröjder hörde att snärja gäddor i Bjurbäcken intill stugan. I dag är bäcken blott en liten rännil men i Mobergs barndom fanns det gott om gädda i de djupa höljorna.

Soldattorpet.

Illustration: Fritz Kallenberg.

Gäddfisket återkommer i många av Mobergs romaner, bl a ”Din stund på jorden”, där emigranten Albert Carlsson ser tillbaka på sin barndom i Småland.

”Sigfrid ordnade sin rännsnara till en ring, så stor att den kunde omsluta en timmerstock. Så gick han ett par steg fram igen och började sänka den glänsande silkestråden i vattnet, försiktigt, sakta, rörde han snärjan. Medan jag (Albert) försökte låta bli att andas, följde jag min brors rörelser. Nu hade han fått snarans ring om gäddans nos, nu började han dra staken bakåt, nu skulle ståltråden glida över fenorna utan att röra vid dem.”

Fortsätt nu över bäcken och genom Högahults by. Tag sedan t.h. mot Broakulla och fortsätt rakt fram över väg 28 i nästa korsning. Efter några km är du i Algutsboda.

14. ALGUTSBODA KYRKA OCH HEMBYGDSGÅRD

Algutsboda kyrka, vars ståtliga torn syns vida omkring, uppfördes för 200 år sedan och fick namnet Sofia Magdalena. Det är Mobergs konfirmationskyrka och under barndomsåren följde han ofta sina kyrksamma föräldrar den dryga milen hit från hemmet i Moshultamåla.

”Kyrktornet, som var så litet för ögat därhemma, blev nu större och större för varje backkrön där det syntes. Det kom närmare, det växte och när man kom fram blev Knut litet skygg inför dess väldighet och höjd. Han hade inte föreställt sig kyrkan så stor.” (V Moberg; Sänkt sedebetyg).

Intill kyrkan ligger Algutsboda **hembygdsgård** med många välbevarade byggnader, t ex kaptensboställe och backstuga. I hembygdsmuséet finns sevärda utställningar om bl a hantverk, glastillverkning, jakt, fiske och jordbruk, med en märklig stenröjningsvagn, som påminner om odlingskampen i Vilhelm Mobergs stenrike.

Åk tillbaka samma väg men sväng t.v. innan Lyckebyån mot Johansfors. Fortsätt utmed ån förbi glasbruket och vidare genom Åby. Tag t.h. i fyrvägs korsningen. Vid väg 28 fortsätt rakt fram mot Duvemåla.

Det enda bevarade fotografiet av mormor Johannas föräldrahem i Duvemåla.

15. DUVEMÅLA

Ur en skog, som för tanken till tomtar och troll, frigör sig en gård med en numera förfallen mangårdsbyggnad som vittnar om svunnet välstånd.

Tvärsöver byvägen låg Vilhelm Mobergs Duvemåla, där mormordern Johanna Johansdotter föddes år 1833. Av hennes sju barn emigrerade alla, utom Vilhelms mor. ”Dä’ va tvonget” brukade Johanna säga om de utvandrade barnen.

Det är alltså ingen slump att Utvandrarromanens Kristina, som lånat många karaktärsdrag av mormodern, har sin föräldragård just i Duvemåla. Hit gick Karl Oskar på friarstråt och hit längtade Kristina tillbaka, när hon i USA gick som husmor på farmen ”Nya Duvemåla”.

”Kristina blir glad, för andra gången ikväll tog hon efter Karl Oskars hand och höll den kvar. Namnet på deras hem var ett gott påfund. Det hade hon aldrig kommit på själv — att de kunde kalla stället efter hennes hemby!

— Duvemåla ... Vi bor int’ längre ve Ki-Chi-Saga. Vi bor i Duvemåla. Så unnerlitt dä låter...” (V Moberg; Invandrarna).

Kör tillbaka till väg 28 och tag t.h. Sväng t.h. igen mot Emmaboda och kör genom samhället. Följ skyltning mot Tingsryd. Efter 9 km tag t.v. mot Långasjö.

Klasatorpet.

16. LÅNGASJÖ – KYRKAN OCH GULDGRÄVARSTUGAN

Liksom i Ljuder revs Långasjö medeltidskyrka under folkökningstiden och ett nytt tempel invigdes 1789. Besökaren lägger genast märke till Elisabeth Bergstrand Poulsens vackra altartavla med budskap om himmelriket ovan Långasjö. Flera tavlor av Långasjökonstnärinnan pryder kyrkorummet.

Långasjöborna har lagt ned ett banbrytande arbete på att kartlägga den lokala emigrationen. På kyrkbacken framför sockenstugan står Utvandrarmonumentet, rest till minne av de 1 400 långasjöbor som lämnade socknen under emigrationsåren.

Guldgrävarstugan, intill kyrkstillarna, är en kopia av en "log cabin" från guldruschens Klondyke. I stugans "återvändarrum" berättas i bild och text om återvändande emigranter och deras fortsatta liv i hembygden.

Fortsätt någon km genom byn och tag t.v. vid skylt "Klasatorpet".

17. KLASATORPET

Klasatorpet i Långasjö är mera känt som "Korpamoen", Karl Oskars och Kristinas hem i Utvandrarfilmen.

Utställningar och attribut från filminspelningen finns givetvis kvar, t ex Kristinas gunga uppe på höskullen.

Klasatorpet är ett dagsverkstorp under Långasjö prästgård. Torparstugan, som stått på samma plats sedan 1804, har fått namn efter den förste torparen Per Klase.

Klasatorpet av idag är först och främst en geniun torpmiljö, där besökaren får en inblick i hur en småländsk torparfamilj hade det för 200 år sedan.

Kör vidare genom samhället. Tag t.h. i nästa korsning och fortsätt rakt fram över väg 120. Fortsätt mot Lessebo och tag sedan t.v. mot Gubbemåla. Fortsätt genom byn, sväng sedan t.h. mot Ulvahult och fortsätt till sista gården i byn. I bokbacken ligger.....

18. ÅKIANERNAS PREDIKOPLATS

En orsak att utvandra var förföljelsen mot olik-tänkande. Åkianerna var en sådan frireligiös sekt, som på 1780-talet kom i konflikt med kyrkan. Dess ledare var Åke Svensson i Östergöl. Den i början tämligen oskyldiga rörelsen utvecklade sig efterhand till en av de mest extrema väckelserna i Sverige under 1700-talet. Enligt muntlig tradition höll Åke Svensson sina predikningar i bokbacken i Ulvahult.

Moberg återkommer till åkianerna i Utvandrarromanen, där Åke Svensson får en sentida efterföljare i Danjel Andreasson i Kärragärde.

"Nils och Märta hade ingenting nämnt till sonhustrun, men en gång hade de frågat Karl-Oskar:

– Vet du att din hustru ä släkt mä Åke i Östergöl?

– Dä vet ja, sade Karl Oskar. Men ja vill se den i ansiktet, som förebrår henne för dä!

Det var inget mer att säga. Nils och Märta hoppades bara, att sonkvinnans släktskap med åkainernas ledare inte var känd i socknen. I Korpamoen nämndes den aldrig mer."

(V Moberg; Uvandrarerna).

Drängkammaren på Korrö. Klasatorpet.

Kör tillbaka och tag t.h. mot Östergöl i korsningen. Kör genom byn. I nästa korsning sväng t.h. och fortsätt sedan genom Fagrasjö och Bjässebohult till Älmeboda. Tag t.h. på väg 122 och fortsätt till Korrö.

19. KORRÖ

Några kilometer söder om Linneryd ligger Korrö, på en halvö i Ronnebyån. Denna välbevarade hantverksby med bryggeri, garveri, vattenkvarn och färgeri, har anor ända sedan medeltiden och förde en blomstrande tillvaro ända in på 1900-talet.

I färgeriets gesällkammare filmades utvandrarfilmens ”drängkammarscener”, där Arvid och Robert diskuterade möjligheterna i Amerika.

”Lyktan i stallkammaren brann den kvällen till långt in på natten, medan Arvid och Robert överlade om sin stundande utflyttning. Och inga andra utomstående än vägglössen i kamrarnas murkna trä fick lyssna till deras hemliga rådslag.” (V Moberg; ”Utvandrarna”).

Fortsätt mot Växjö och snart passerar du marknadsplatsen i Linneryd.

20. MARKNADSBODARNA I ROLSMO

Marknaden i Linneryd har troligen funnits sedan 1600-talet. På nuvarande plats lär den ha gått av stapeln sedan början av 1800-talet. Marknadsbodarna är varsamt renoverade och fortfarande hålls marknad här sista lördagen i september varje år.

”På marknadsdagens morgon var Rasken på kreatursbacken i god tid för att välja bland korna, och han hade Annas pengar i fickan. Efter långvarig köpslagen och mycket prutande köpte han till sist en ko, som gick med andra kalven och hade goda mjölkådror. Och han fick henne för fyrtio riksdaler. Det skulle vara ett gott pris, sades det, och han var nöjd med affären.” (V Moberg; Raskens).

Detta är turens sista punkt. Fortsätt nu mot Utvandrarnas Hus i Växjö eller sväng av t.h. i Linneryd och du är snart åter i Lessebo.

Denna rundtur kan kombineras med ”Utvandrarnas Väg”. Karta finns på turistbyråerna eller se info på www.utvandrarna.com

ÅTERVÄNDARNA

Emigrationen från Långasjö socken är kanske den bäst dokumenterade i Småland. Mycket finns att berätta om de 1400 långasjöbor som under åren 1853-1930 utvandrade till USA och Canada. Av dessa återvände 220 personer, för att till största delen leva som "svenskamerikaner" i hemsöcken och grannsocknarna.

Långasjö — Klondyke tur och retur

I särklass bland återvändarna från Amerika står bondsonen Alfred Geijer.

Efter fyra välplanerade och intensiva år på guldfälten i Klondyke, kom han år 1901 tillbaka, byggde hus och öppnade lanthandel i Strängsmåla, varifrån han härstammade. I affären kunde ortsborna inte bara köpa nödvändiga dagligvaror, dit kunde de också sälja sina produkter från gården som t ex ägg, smör och slaktdjur.

Under 1930-talet började Geijer också köpa upp stockar och ett mindre sågverk byggdes intill lanthandeln. Detta var början till en ständigt expanderande rörelse inom trävarubranschen som idag är ett av bygdens storföretag; AB Geijer & Söner.

"En betydelsefull parentes"

Men vad hände egentligen den genomsnittlige återvändaren, då han kom hem?

Sparkapitalet medgav i regel inköp av en jordbruksfastighet. Han blev husbonde på egen gård,

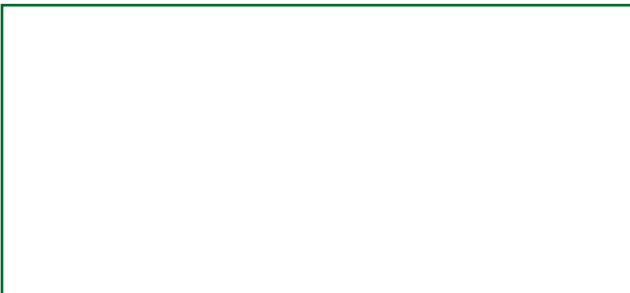
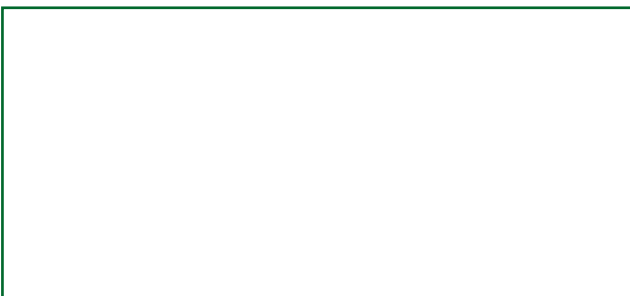
kunde i vissa fall också anställa en dräng. Arbetet på gården var ungefär detsamma som innan han "lämnade". Han spände på nytt oxarna för plog och harv, slog gräset i "bolet" med lie och tröskade rågen med slaga.

Han återupptog kampen med stenen i åkrarna, högg i skogen om vintrarna för att få ihop lite kontanter. Men kronan var lite värd i jämförelse med dollarn! Han hade varit hemifrån länge, bortåt 7-8 år eller mer. En och annan nyhet hade kommit till byn medan han var borta. Tröska och såningsmaskin hade ersatt slaga och såskäppa. Själv kom han hem tämligen obekant med båda. Han hade arbetat på järnbanan i British Columbia, långt från odlingsbygderna. Nej, rallaren från BC tog vid där han slutat, hemma i Sibbahult eller någon annan av de 36 byarna i socknen.

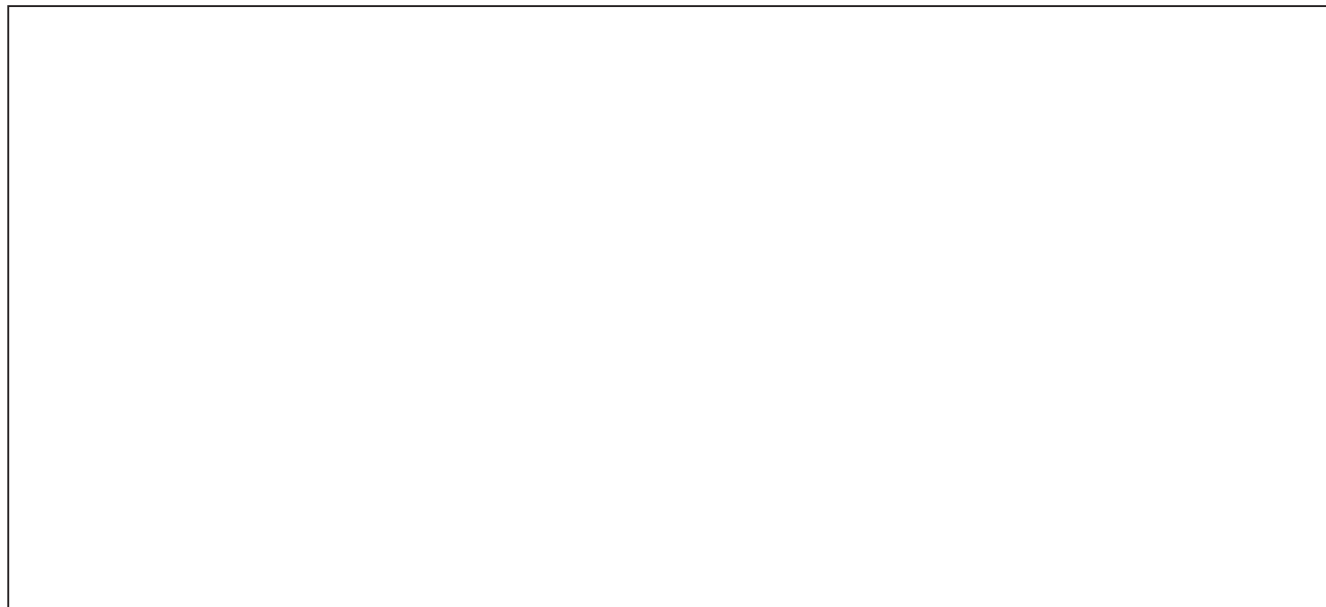
Tiden i Amerika hade varit en parentes, men en lång och i många avseenden betydelsefull sådan, fylld av erfarenheter och minnen. Men främst av allt: den hade gjort den nye hemmansägaren oberoende.

Återvändarutställning i Långasjö

I Guldgrävarstugan i Långasjö kan du stifta närmare bekantskap med såväl Alfred Geijer som ett hundratal andra återvändare från socknen. I ord och bild berättas om utvandrarerna som kom tillbaka och deras fortsatta liv i hembygden.

Guldgrävarstugan.

Hotell o Pensionat

Hotell Amigo, Emmaboda	tel 0471-125 50	H
Vissefjärda Hotell	tel 0471-200 25	H
Hotell Tingsryd	tel 0477-192 70	H
Sjöviksgården, Dångebo	tel 0477-166 00	H
Glasblåsaren i Hovmantorp	tel 0478-405 95	H
Kosta Hotell	tel 0478-500 06	H
Hotell Björkängen, Kosta	tel 0478-500 00	

Vandrarhem

STF Vandrarhem, Korrö	tel 0470-342 49	
Moshults vandrarhem	tel 0471-450 12	H
STF Vandrarhem, Långasjö	tel 0471-503 10	H
STF Vandrarhem, Boda	tel 0481-242 30	H
Bussemåla Vandrarhem	tel 0471-200 24	H
Ödevata fiskecamp	tel 0471-504 30	H
Sjöviksgården, Dångebo	tel 0477-166 00	H
STF Vandrarhem, Ljuder	tel 0478-204 00	H
Bergdala Härbärke, Bergdala SVIF	tel 0478-180 30	H

Camping

Linneryds camping	tel 0470-344 64	
Villan Bastanäs Naturcamping	tel 0470-342 66	
Emmaboda camping	tel 0471-182 50	
Wildnis-camp, Flädingstorp	tel 0471-139 66	
Törstors camping	tel 0471-200 23, 200 25	
Tingsryds camping	tel 0477-105 54	
Djupasjöns Naturcamping, Yxnanäs	tel 0477-660 59	
Näsets Naturcamping	tel 0477-162 62	
Abrahamshult Dane Camp	tel 0477-620 50	
Kosta Bad & Camping, Kosta	tel 0478-505 17	
Gökaskratts camping	tel 0478-408 07	
Lessebo camping	tel 0478-314 60	
Vildmarkscamping, Skruv	tel 0478-204 40	

Restauranger

Rävemålet, Rävemåla	tel 0477-600 11	H
Eriksmåla Vägrestaurang	tel 0471-412 08	H
Smålandshyttan, Eriksmåla	tel 0471-412 20	H
Rest. Linden, Emmaboda	tel 0471-131 10	H
Rest.Oasen, Lessebo	tel 0478-315 03	H

Dessutom självklart äta gott på samtliga hotell och pensionat i Utvandrarbygden.

Caféer

Korrö Kaffestuga	tel 0470-342 49	
Linneryds Hembygdsmuseum	tel 0470-343 32	
Café Åfors, Eriksmåla	tel 0471-410 88	
Duvemåla kaffestuga	tel 0471-401 55	
Fenix konditori, Emmaboda	tel 0471-100 16	H
Café Emma, Emmaboda	tel 0471-101 50	H

Hembygdsstugan, Långasjö	tel 0478-500 23	
Moshults vandrarhem	tel 0471-450 12	
Vissefjärda hembygdsgård	tel 0471-201 04	
Hantverksstugan, Dångebo	tel 0477-164 48	
Café Hembygdsgården, Rävemåla	tel 0477-600 75	
Peppes konditori, Lessebo	tel 0478-100 62	H
Ateljé Vidagård, Ljuder	tel 0478-230 11	H
Ljuders hembygdsgård, Ljuder	tel 0478-230 24	
Lessebo hembygdsgård, Lessebo		

Hembygdsgårdar/Museer

Korrö Hantverksby	tel 0470-342 49	
Linneryds hembygdsmuseum	tel 0470-343 32	
Algutsboda hembygdsgård	tel 0471-460 62	
Duvemåla Gård	tel 0471-401 55	
Guldgrävarstugan, Långasjö	tel 0471-503 10	
Klasatorpet, Långasjö	tel 0471-502 02	
Kyrkeby Bränneri, Vissefjärda	tel 0471-200 08	
Kyrkstallarna Vissefjärda	tel 0471-201 04	
Moshultamåla gamla skola	tel 0471-450 12	
Sockenstugan Långasjö	tel 0471-501 15	
Hembygdsgården, Yxnanäs	tel 0477-660 61	
Älmeboda hembygdsg. Rävemåla	tel 0477-603 55	
Glasmuséet, Skruv	tel 0478-200 62	
Handpappersbruket, Lessebo	tel 0478-476 91	
Korpamoen, Ljuder	tel 0478-204 16	
Lessebo Hembygdsmuseum	tel 0478-310 06	
Ljuders Hembygdsgård	tel 0478-230 24	
Bryggerimuseum, Skruv	tel 0478-203 00	

Turistbyråer

Hjälper Dig med det mesta.		
Växjö	tel 0470-414 10	H
Emmaboda	tel 0471-181 17	H
Tingsryd	tel 0477-441 64	H
Kosta	tel 0478-507 05	S
Strömbergshyttan	tel 0478-317 31	S

H = helårsöppen

S = säsongöppet

Utgivare:

Föreningen Vilhelm Mobergs

Utvandrarbygd

Vill Du stödja oss? Bli medlem!

Inbetalningskort och info finns på turistbyråerna, vandrarhemmen och hembygdsgårdarna.

Eller sätt in 50:- på
plustgiro 41 48 34-2.

